

Janez Cvirn

NAJBOLJ ŽALOSTEN JE OSTUDNI LOKALPATRIOTIZEM

(ali zgodba o nesrečnem Štajercu)¹

Ko je februarja 1880 - po triletnem "kazenskem" službovanju v zakotnem šlezijskem Weidenauu - dr. Karel Glaser (1845-1913)¹ nastopil službo profesorja na gimnaziji v Trstu, se je zdelo, da se mu bo končno uresničil stari cilj: priti v "kak večji slovenski duševni centrum"² s potrebno infrastrukturo (knjižnice) za nemoteno znanstveno-raziskovalno delo. Toda ambicioznega raziskovalca je "obmejni" Trst kmalu razočaral, saj v mestu ni mogel niti približno uresničiti svojih hotenj na znanstvenem področju. Že leto po prihodu v Trst si je od šolskega ministrstva izposloval plačani študijski dopust (1881-1883)³, ki ga je po študiju indologije v Berlinu in na Dunaju⁴ leta 1883 okronal z doktoratom.⁵

Po vrnitvi v Trst si je - kot prvi "windisch-indischer Doktor", kot ga je šaljivo imenoval Davorin Trstenjak -⁶ začel na moč prizadevati, da bi na tej ali oni univerzi dobil profesorsko mesto na orientalistiki. Najprej je brez uspeha poskusil na univerzah v Lvovu (1884)⁷ in v Pragi⁸, potem pa je za profesorsko mesto zaprosil še na univerzi v Zagrebu.⁹ Toda, kot je oktobra 1886 zapisal v pismu dr. Pavlu Turnerju, se je lahko povsod prepričal, kako da je "slovanska vzajemnost le prazna beseda, da slovanski učenjak pri slovanskih bratih nobene podpore ne najde".¹⁰ Zato se je odločil, da konec svojega "službovanja lepo mirno v Trstu pričakujem in da se pobabim".¹¹

¹ Referat na 3. zasedanju Slovensko-avstrijske zgodovinske komisije v Ljubljani 28. 10. 1999. Po gimnaziji v Mariboru (1857-1865) in študiju klasične filologije in slavistike na univerzi na Dunaju je po absolutoriju najprej služboval kot domači učitelj pri grofu Brandisu v Mariboru (1868/69), nato pa bil suplent na gimnazijah v Leobnu (1869/70) in Celju (1870-72). V letih 1872-75 je bil profesor na gimnaziji na Ptuj, v letih 1875-1877 na gimnaziji v Kranju, od februarja 1877 do februarja 1880 pa na gimnaziji v Weidenauu v Šleziji. Tja so ga premestili iz političnih razlogov. Prim. Anton Dolar, Prof. dr. Karol Glaser. Obrisi življenja in dela, v: ČZN 1934/1-2, str. 1-54, prim. tudi Bruno Hartman, Dr. Karol Glaser, Hoče 1995. V razpravi uporabljena pisma dr. Karla Glaserja prijatelju dr. Pavlu Turnerju, ki so se ohranila v bogati Turnerjevi zapuščini v Pokrajinskem arhivu v Mariboru, mi je posredoval kolega doc. dr. Darko Friš, za kar se mu na tem mestu iskreno zahvaljujem.

² Pismo K. Glaserja, Trst 2. 4. 1895.

³ Prim. Dolar, str. 17.

⁴ Na Dunaju je študiral indologijo pri slavnem prof. Bühlerju (1837-1898), perzijsčino in armenščino pri prof. Müllerju, arabščino pa pri prof. Wahrundu na Orientalistični akademiji. Prim. Dolar, str. 17.

⁵ Decembra 1883 je bil promoviran za doktorja znanosti na podlagi disertacije z naslovom: "Über Bāna's Pārvatīparṇaya nātaka", t. j. O Bānovi gledališki igri Parvatina možitev; prim. Dolar, str. 17.

⁶ Dolar, str. 17.

⁷ Prim. Dolar, str. 18.

⁸ Ibidem

⁹ Za profesorsko mesto v Zagrebu je očitno zaprosil dvakrat. Najprej leta 1886, o čemer priča pismo Turnerju z 8. 10. 1886, potem pa še 13. 3. 1887. Obakrat je bil zavrnjen. Prim. Dolar, str. 19-20.

¹⁰ Pismo K. Glaserja, Trst, 8. 10. 1886; prim. tudi Dolar, str. 20.

¹¹ Pismo K. Glaserja, Trst, 8. 10. 1886; prim. tudi Dolar, str. 42.

Glaserjev sklep o "pobabljenju" je očitno tičal v odločitvi, da se končno poroči. Toda poroka z "dobro omikano", "muzikalično odgojeno" poljsko plemkinjo Theklo Mario Junosza - Dabrowsko (1861-1929) iz Gorice¹² v Glaserjevo življenje ni prinesla željenega miru. Kmalu je namreč spoznal, da se mu želja, s poroko priti "vendar ali-quande do pokoja"¹³, nikoli ne bo uresničila. Nasprotno. Po poroki (14. 9. 1887 v Olomoucu)¹⁴ so se Glaserjeve težave šele prav začenjale, z leti pa so postajale tako neznosne, da so ga privedle celo do popolne resignacije.

Prva Glaserjeva težava se je imenovala Jaenette, kot je v pismu Turnerju ljubkovalno poimenoval svojo izvoljenko. Zaljubljeni slavist si je namreč moral že kmalu po poroki z grenkobo v srcu priznati, kako se je bil zmotil, ko je svojo izvoljenko v pismu Turnerju (pred poroko) označil za "skromno dekle".¹⁵ Njegova lepa Jaenette je sicer res bila nadvse izobrazena dama, ki je odlično igrala klavir¹⁶, toda hkrati tudi lep dokaz za trditev dr. Janka Serneca, da so ženske v narodnem gospodarstvu zadolžene za sfero "konsumpcije".¹⁷ Ker s 15.000 gld dote, ki naj bi jo bila Jaenette prinesla v zakon, ni bilo nič, profesorska plača pa je zadoščala za vedno manjši del hitro naraščajočih potreb prevzetne soproge, je Glaser poskušal reševati katastrofalno finančno stanje s prevajanjem in pisanjem. Ob prevajanju uradnih ukazov za tržaško namestništvo (1888-1890)¹⁸, je na veliko prevajal Shakeaspera¹⁹, prevedel in priredil Ploetzovo francosko slovnico²⁰ ter začel pisati Zgodovino slovenskega slovstva, ki jo je Matica uvrstila v svoj program.²¹ Toda vsakodnevno sedenje za pisalno mizo mu je nakopalo le "zlato žilo" (hemeroide), ki pa mu slabega finančnega stanja se-

veda ni uspela izboljšati. Ko se je oktobra 1891 Turnerju opravičeval, češ da mu pri najboljši volji še ne more vrniti 100 gld dolga iz leta 1886, je potožil, da so mu leta 1890 brez razloga odvzeli službo uradnega prevajalca za tržaško namestništvo, s čimer mu je izpadlo 50 do 60 gld dohodka letno,²² da mu je Slovenska Matica krivično zavrnila objavo prevodov Shakespearovega Romea in Julije ter Kralja Leara (ocenili so, da prevod "ni dovolj uglajen"), povrhu vsega pa da je matičino uredništvo odklonilo še objavo njegovega prevoda in priredbe Ploetzove francoske slovnice, ki bi bila po njegovem mnenju vsekakor prava komercialna uspešnica.²³ Obup ga je za trenutek pripravil celo do tega, da si je bil sposodil 100 gld od svoje tašče. Toda kmalu je spoznal, da je napravil veliko napako - in jo je hitro popravil: "Tašča mi je scer bila dala 100 gold, pa je hotela potem vsako leto po 6 mesecev pri nas preležati, česar pa ne morem privoliti, pro beno pacis domesticke, zaradi tega sem vrnil ta kolosalni stotak".²⁴

Čeprav se je Glaserju finančno stanje obrnilo na bolje kmalu po izidu prvih zvezkov Zgodovine slovenskega slovstva²⁵ (Turnerju je povrnil svoj dolg v obrokih do leta 1898)²⁶, pa je v njegovem zakonu vse bolj škripalo.²⁷ Jaenette je bila iz leta v leto bolj nezadovoljna z moževim družbenim statusom, in čeprav si je Glaser (s trdim delom) na moč prizadeval, da bi ga uskladil z željami prevzetne soproge, mu vsi napor niso prinesli uspe-

²² Pismo K. Glaserja, Trst 10. 10. 1891.

²³ Glaser je poskušal Turnerja nagovoriti, naj v zameno za dolg izda njegov prevod in priredbo Ploetzove francoske slovnice: "Prašal bi Te torej ali bi mi Ti odkupil rokopis za 100 gold. in potem dal tiskati slovnico, jaz bi se potem osebno potrudil, ker sem precej znan po Slovenskem, da bi se prodajala". In dodal: "Skoraj nobenega drugega načina ne vidim, kako bi Ti mogel plačati dolg, kakor s to slovnico... Ti si premožen mož, ki ne bo občutil, troške za tisk knjige, ki bi menda po 1 gold. eden izvod troške tiskarne in 100 gld izplačala". Pismo K. Glaserja, Trst 10. 10. 1891.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Zgodovina slovenskega slovstva je v letih 1894-1900 izšla v sedmih snopičih in štirih delih. Prim. Dolar, str. 23-29.

²⁶ "Pred nekaterimi dnevi sem Ti poslal zadnjih 5 gld od svojega dolga. Hvala lepa, da si čakal tako dolgo. Obresti Ti seveda ne bom plačeval, ker bi jih tudi jaz ne zahteval, ko bi kakemu prijatelju posodil denarja". Pismo K. Glaserja, Trst 7. IV. 1898.

²⁷ Dolar (str. 43) je nasprotja med njima opisal takole: "Oba sta bila v zreli dobi, vendar je bila razlika v letih prevelika, kakor da bi se njuna značaja mogla drug drugemu prilagoditi. Oba sta ljubila družabnost, samo da se on ni ogibal slovenskim delavcem in ribičem, dočim je bila žena dovršena aristokratka, salon-ska pojava, ki so jo vabili v najvišje družabne kroge".

¹² Pismo K. Glaserja, Trst 8. 10. 1886; prim. tudi Dolar, str. 42-43.

¹³ Pismo K. Glaserja, Trst 8. 10. 1886.

¹⁴ Prim. Dolar, str. 42.

¹⁵ Pismo K. Glaserja, Trst 8. 10. 1886.

¹⁶ Kot odlična pianistka je večkrat javno nastopala v prid slovenskim dijakom v Trstu; prim. Dolar, str. 43.

¹⁷ Janko Sernec, Nauk o gospodinjstvu, Ljubljana, str. 3.

¹⁸ Pismo K. Glaserja, Trst 10. 10. 1891.

¹⁹ Leta 1890 je v Ljubljanskem zvonu objavil prevod tretjega dejanja Romea in Julije. Hartman, str. 11.

²⁰ Ploetzovo francosko slovnico je prevedel že v času službovanja v Kranju, potem pa jo je očitno še dodeloval. Prim. Dolar, str. 8; pismo K. Glaserja, Trst 10. 10. 1891.

²¹ "Spisujem tudi slovensko slovstveno slovstvo, o kateri želé nekateri rodoljubi v Ljubljani, da bi skupaj zagledale beli dan. Koncem tega šolskega leta bo menda dokončana. Predno jo pa pregledajo pri Matici in predno se natisne, še mineta gotovo dve leti." Pismo K. Glaserja, Trst 10. 10. 1891; prim. tudi Dolar, str. 23 sl.

ha. Njun zakon, v katerem sta se bila medtem rodila dva otroka (Eleonora in Vladimir), je leta 1896 končno razpadel in Glaserjev položaj se je drastično poslabšal.²⁸

Toda zdi se, da glavni vzrok Glaserjevemu nezadovoljstvu ni bila njegova žena, ki mu je tudi po razvezi povzročala nove in nove skrbi.²⁹ Pomembnejši vzrok je tičal v Glaserju samem, saj je bil (ne le pod vplivom ženinih nenehnih očitkov) nesrečni jezikoslovec tudi sam sila nezadovoljen s svojim družbenim statusom. Ko se je primerjal s svojimi mladostnimi tovariši in znanci, ki so si bili ustvarili precejšnje premoženje in družbeni ugled, čeprav (po njegovem mnenju) niso imeli takšne izobrazbe in tolikšnih "zaslug za narod" kot on, se je v obupu prijemal za glavo in vsakomur, ki ga je bil pripravljen poslušati, popisoval krivice, ki da jih je bil deležen že od samih začetkov poklicne kariere. Kot kažejo njegova pisma dr. Pavlu Turnerju, je bil trdno prepričan, da je glede na izobrazbo in rezultate svojega dela - v slovenski družbi premalo cenjen, in da bi - kot prvi slovenski doktor indologije - moral biti kaj več kot gimnazijski profesor. Seveda razlogov za svojo "mizerijo" ni nikoli iskal pri sebi, ampak vedno pri drugih, kar je bila pač posledica njegovega značaja, ki ga je nadvse natančno zadel njegov (in Turnerjev) sošolec iz mariborske gimnazije Anton Šantel. V pismu Pavlu Turnerju je glavni Glaserjev problem opisal z besedami: "Revež je res; najbolj bridko je pač zanj to, da ga svet noče enako ceniti, kakor se ceni sam. Taki ljudje so pač nesrečni in usmiljenja vredni!"³⁰

Toda obstajali so še drugi, nikakor ne zanemarljivi vzroki Glaserjevega naraščajočega nezadovoljstva. Kot kažejo njegova pisma Pavlu Turnerju je bil nadvse nezadovoljen s svojim statusom na tržaški gimnaziji. Motilo ga je, da je moral od šolskega leta 1889/90 poučevati le še slovenščino (ne pa tudi grščine in latinščine), saj naj bi "enolični pouk" škodoval njegovim duševnim močem.³¹ Naravnost ogorčen pa je bil nad "krivič-

nim" urnikom, po katerem je moral slovenščino poučevati vsak dan prvo in zadnjo uro. "Če je kdo pedeset let star, pa mora po zimi vsak dan biti kakor rekrut ob določeni uri **zgodaj** na delu, da v decemb(ru) ali jan(uarju) včasih celo pri luči podučujemo, je to za moža, ki je tudi za vseučilišnega profesorja izobražen (kakor jaz za indijsko filozofijo) menda silno trdno".³² Prepričan, da je - tudi zaradi telesne konstitucije - "rojen bolj za znanstveno kakor praktično delo"³³, je vedno bolj zanemarjal profesorsko službo in kmalu si je pri šolskih oblasteh prislužil sloves "slabega" oz. "nerodnega učitelja".³⁴ Še veliko bolj kritično pa so ga ocenjevali njegovi dijaki, ki se jim spričo samovšečnosti nikakor ni znal priljubiti.³⁵ V šolskem letu 1894/95 so tako od pouka slovenščine izostali skoraj vsi slovenski dijaki, zaradi česar se je zapletel v javni spor s škofijskim ordinariatom in vodjem semenišča Vincencem Mastnom, ki ga je (sicer upravičeno) krivil, "da mu odvrča gojence od obiskovanja slovenščine."³⁶

Finančne težave in razpadajoče zakonsko življenje, pa problemi v službi, so uničujoče delovali na Glaserjevo razpoloženje. Piko na i pa je vsekakor prispevalo dejstvo, da ga ("simpl profesorja" pač) slovenska tržaška družbena elita tudi po petnajstih letih bivanja in delovanja v Trstu ni hotela sprejeti "za svojega".³⁷ Edina nagrada za neutrudno delo pevovodje v pevskega zboru tržaške čitalnice je bila kila, ki jo je bil "ulovil" zato, ker se je "kot basist preveč napenjal", ko je "slabim tenoristom pri vajah pomagal".³⁸ Še bolj neslavno pa se je končalo Glaserjevo delo v političnem društvu Edinost, iz katerega so ga - očitno zato, ker se je bolj kot proti italijanskemu nasilstvu boril "proti slovenski kratkovidnosti"³⁹ - domačini nasilno iztirali. "Naj bolj žalostno pri tem mojem življenju pa je ostudni lokalpatriotizem, ki mi tukaj na Primorskem celo ne pripušča, da bi se smel baviti tudi z javnimi zadevami..."⁴⁰, je na začetku leta

²⁸ "Od tega meseca sem jaz sodnijsko ločen od svoje so-proge (provizorično uže od 18. junija 1896 l.) Rado-voljno plačujem 1100 gold. na leto njej in obema otrokoma. Meni še ostane 90 gold. na mesec in sem zado-voljen, da imam *tandem aliquando* mir na tem sve-tu." Pismo K. Glaserja, Trst 6. 3. 1897; Dolar navaja, da sta se sodnijsko ločila 8. 1. 1897, str. 43.

²⁹ Glaser se je s svojo soprogo spravil šele na drugem sve-tu, saj so jo po smrti (25. 4. 1929) pokopali v Glaserje-vi družinski grobnici v Hočah. Prim. Dolar, str. 44.

³⁰ Pismo A. Šantla, Gorica 10. 7. 1901.

³¹ Pismo K. Glaserja, Trst 24. 1. 1895.

³² Pismo K. Glaserja, Trst 23. 1. 1896.

³³ Pismo K. Glaserja, Trst 6. 3. 1895.

³⁴ Pismo A. Šantla, Gorica 14. 10. 1895.

³⁵ Pismo A. Šantla, Gorica 14. 10. 1895.

³⁶ Pismo A. Šantla, Gorica 14. 10. 1895; prim. tudi Do-lar, str. 15.

³⁷ Odvetnik dr. Stanič iz Gortice naj bi mu bil celo v lice povedal, "da advokat ne more profesorja smatrati jed-nakopravnim občanom". Pismo K. Glaserja, Trst 7. IV. 1898.

³⁸ Pismo K. Glaserja, Trst 27. 12. 1897. (Leta 1897 si je kilo dal operirati v Gradcu; prim. tudi pismo K. Gla-serja, Gradec 28. 6. 1904).

³⁹ Pismo K. Glaserja, Trst 6. 3. 1895.

⁴⁰ Pismo K. Glaserja, Trst 23. 1. 1896.

1896 potožil v pismu Pavlu Turnerju. "Jaz sem bil tukaj dve leti namestnik v društvu 'Edinost'. Ko je pa prišel advokat Gregorin iz Sežane se je začela širiti misel, da morajo v tej stranki delat samo domačini in kakor v spomin mojega 25 letnega narodnega dela, so me 1893 vrgli proti moji volji ven. Slovenec torej na slovenski zemlji ni povsod doma."⁴¹

Sit "ostudnih" razmer v Trstu, ogorčen nad dejstvom, da so ga po "tolikoletnem trudu na narodnem polju na naši ozki slovenski zemlji" zlasti mlajši tržaški politiki še vedno smatrali za "tujca", se je konec leta 1894 odločil in tržaškim Slovencem "vse lokalpatriotično delo vrgel pred noge."⁴² Nad razmerami v Trstu je bil tako obupan, da je sklenil prositi premeščenja celo "na lastne stroške", v podkrepitev svojih prošenj pa si je pridobil tudi "zdravniško spričevalo", kako da mu začenja "škodovati tržaška klima."⁴³ Toda Glaserjevi napor, da bi po uradni poti dosegel premešitev (in po možnosti višji položaj), niso obrodili sadov. Prošnjam, ki jih je jeseni 1894 naslovil na ministrstvo za uk in bogočastje (v kratkem času je zaprosil za ravnateljsko ali profesorsko mesto na gimnaziji v Kranju, pa za ravnateljsko mesto v Celovcu in Pulju)⁴⁴, je - kot je zapisal v pismu Turnerju - odločno nasprotoval referent na ministrstvu Wolf,⁴⁵ avdicence pri ministru Madeyskem, ki ga je želel osebno seznaniti s svojimi težavami, pa mu ni uspelo izboriti.⁴⁶ Zato je vse svoje upe stavil na svoje štajerske rojake, predvsem na svoje nekdanje sošolce (iz mariborske gimnazije), ki so bili uspeli v svetu politike in uživali velik družbeni ugled.

Glaser, ki je znal v pismih Turnerju ostro kritizirati "ostudni lokalpatriotizem" tržaških Slovencev, se je očitno dobro zavedal, da svojega obupnega položaja ne bo mogel rešiti brez brenkanja na (tokrat pač štajerske) lokalpatriotične strune. Toda pri tem se je na moč uštel. V želji, da bi dobil ravnateljsko ali vsaj profesorsko mesto na gimnaziji v Kranju, "tudi radi tega, ker bi imel za svojo 'Zgod. Slov. slovstva' knjižnico ljubljansko in ti-skarno bliže kakor v Trstu"⁴⁷, se je zaman obrnil na

rojaka dr. Josipa Šumana⁴⁸, ki je bil zaradi narodnega delovanja v Mariboru v sedemdesetih letih tudi sam kazensko premeščen izven Slovenije. Tudi njegov naslednji poskus, da bi dosegel zamenjavo službenih mest s prof. Zavadlalom na gimnaziji v Celju⁴⁹, se je klavrno ponesrečil - in to kljub zagotovitvi nekdanjega sošolca iz mariborske gimnazije dr. Josipa Serneca, da se bodo zanj potegnili vsi štajerski poslanci.⁵⁰ Na začetku leta 1896 je tako v pismu Turnerju resignirano zapisal: "Vsi moji napor, priti iz Trsta, so bili vlani - zastonj. Prošnja, da bi Zavadlal v Celju in jaz menjala, se je izjalovila. On je prišel v Zader za ravnatelja, jaz pa ne na njegovo izpraznjeno mesto. Njegova služba je razpisana do konca februarja. Zopet bom vložil prošnjo. Tudi v Kranj in Beljak sem prosil zastonj."⁵¹

Prepričan, da si vsaj v letih pred upokojitvijo "zasluži nekaj humanitete", če že ne od vlade pa "vsaj od Slovencev", v korist katerih je celo življenje garal "kakor živina"⁵², prepričan, "da je v največjih družbah slovenskih upoštevan le deželni ali državni poslanec in da bi moja soproga tandem aliquando bila zadovoljna, ko bi jaz postal saj nekaj več nego simpel profesor"⁵³, pa je svoje štajerske rojake začel nadlegovati še s prošnjami, naj mu poverijo deželno- ali državnozborski mandat. Toda čeprav je vse glavne voditelje štajerskih Slovencev (Josipa Serneca, Ivana Dečka, Frana Jurtelo, Lavoslava Gregorca in druge) natančno seznanil s svojim krhkim zdravstvenim stanjem,

⁴⁸ Šumanov odklonilni odgovor je Turnerju komentiral z besedami: "Da bi pa Šuman, ki je prof. dr. Požarju v Ljubljani ponujal premeščenje na kranjsko gimnazijo, ne mogel prof. dr. Glaserja iz Trsta spraviti uže radi tiskanja moje knjige blizu Ljubljane in radi licej. knjižnice, tega ne bodem nikdar verjel". Pismo K. Glaserja, Trst 6. 3. 1895.

⁴⁹ "Pred 14 dnevi sva vložila Zavadlal in jaz skupno prošnjo za dovolitev, da smeva menjati službe. - Jaz sem vsega sit tu v Trstu, prememba bo me na novo oživila". Pismo K. Glaserja, Trst 2. 4. 1895; prim. tudi Dolar, str. 36.

⁵⁰ "Sernec mi je pisal pred 4 tedni blizu, da bi se štajerski poslanci potrudili za me, da me dobe v Celje". Pismo K. Glaserja, Trst 23. 1. 1896.

⁵¹ Pismo K. Glaserja, Trst 23. 1. 1896.

⁵² Pismo K. Glaserja, Trst 23. 1. 1896. V pismu z dne 4. 2. 1896 je Turnerju zapisal: "Sprejemši Tvoj list, Ti naznanjam, da sem zopet za razpisano mesto v Celju prosil".

⁵³ Pismo K. Glaserja, Trst 7. 4. 1898; tudi v pismu z dne 23. 1. 1896 je zapisal: "Od 1890. l. sem jaz dobil iz občeuvanja s Slovenci ta utis, da je vsak Slovenec v organizaciji Slovencev samo parta: če ni državni ali deželni poslanec, advokat ali bogataš. K večjemu pri kakem koncertu ali na plesu se to ne občuti, drugod pa povsod".

⁴¹ Pismo K. Glaserja, Trst 23. 1. 1896; prim. tudi Dolar, str. 36.

⁴² Pismo K. Glaserja, Trst 2. 4. 1895.

⁴³ Pismo K. Glaserja, Trst 24. 1. 1895.

⁴⁴ Prim. Dolar, str. 36-38.

⁴⁵ Pismo K. Glaserja, Trst 24. 1. 1895.

⁴⁶ Prim. Dolar, str. 36.

⁴⁷ Pismo K. Glaserja, Trst 24. 1. 1895.

težavnimi družinskimi razmerami in velikimi za-
slugami za narod, ki da si jih je bil pridobil kljub
dolgoletnemu prisilnemu službovanju na "av-
strijskih mejah"⁵⁴, se ga njegovi štajerski rojaki ni-
so in niso hoteli usmiliti. Tako je aprila 1898 v pi-
smu Turnerju ogorčeno zapisal: "Torej najodlič-
nejši rodoljubi - seveda sami advokati - znajo mo-
je težave, pa nobeden ni zganil prsta, da bi me na
častni način dobili iz Trsta."⁵⁵ In pol leta kasneje je
resignirano dodal: "...če premislim, da izmed biv-
ših narodnih 'mučenikov', Šuklje, Šuman, Pajk in
jaz, jaz edini nisem dobil nobenega zadoščenja,
če dalje premislim, da sem pri narodnem delu pri
pisateljevanju dobil hibo, katero je odpravil kirur-
gičen nož, če vse to premislim in vidim, da po 25
letnem narodnem delu nisem toliko zaslužil, da
bi meni revnemu, fizičnemu slabotnemu, življe-
nje olajšali do časa, da pojdem v penzijo in da bi
laže spisal svoje delo, in ko vidim, da celo Ne-
slovenca Berkša postavljajo v prve vrste narod-
nih delavcev, in da možu z ljudskošolsko omiko
poverjajo dve nezdružljivi službi: deželno odbor-
ništvo (3000 fl letne plače) in državno poslans-
tvo, sem prišel do prepričanja, da je med slov-
praki in roditeljskimi možmi in literati tak prepad,
kakor med različnimi narodi... Vsi Tvoji lepi izreki
in Srnčevo modrovanje o dobrem imenu po smr-
ti mi mojega prepričanja ne izbrišejo iz srca, da so
nekateri ljudje meni nasproti izgubili zadnjo tro-
hico človeškega čuta."⁵⁶

Seveda štajerski rojaki Glaserjevih prošelj za
poslansko mesto niso zavrnil zaradi tega, ker bi
"izgubili zadnjo trohico človeškega čuta", ampak
zaradi mnogih drugih, politično in človeško ra-
zumljivih razlogov. Njihova odločitev tudi ni ko-
reninila v slovesu, ki je Glaserja spremljal že od
časov svojega službovanja v Mariboru, Celju in
na Ptuju, češ da si silno rad izposoja denar, potem
pa ga pozabi vrniti,⁵⁷ ampak v preprosti politični
računici, v kateri za (več kot dvajset let iz Štajer-
ske odsotnega) politično neizkušnega Glaserja
seveda ni bilo mesta.⁵⁸ Vsekakor pa je na njihovo
odločitev zagotovo vplival Glaserjev samovščeč-
ni značaj, ki se je kazal v nenehnem poudarjanju
neprecenljivih zaslug za narod, hvalisanju z nad-

povprečno izobrazbo ter očitnem omalovaževa-
nju dela drugih, zlasti odvetnikov, ki so bili tudi
na Štajerskem v prvih vrstah politike.

Glaserjev težavni značaj je prišel do polnega
izraza v reakcijah na sporočila štajerskih prvakov,
da mu ne morejo pomagati. Brez vsakršne samo-
kritike je za vse svoje težave začel kriviti svoje lju-
be Štajerce, na katere je bil stavil vse svoje upe. Ne
le, da jim je očital trdosrčnost, nehumanost in
nehvaležnost, ampak jih je začel kriviti tudi za
svoje zasebne probleme, celo za bolezenske teža-
ve in polom svojega zakonskega življenja. "Da so
štajarski Slovenci v zadnjih desetih letih upošte-
vali moje zasluge za narod, kakor se spodobi za
kulturni narod in mi življenjske razmere olajšali,
bi jaz ne bil prišel dvakrat pod kirurški nož in
tudi rodbinsko življenje bi bilo drugačno."⁵⁹ Mar-
ca 1897, ko se je uradno (sodno) ločil od svoje
soproge (provizorično je bil ločen že od 18. 6.
1896), je v pismu Turnerju zapisal: "Da sem postal
vseučilišni profesor, nadzornik ali ravnatelj, bi ne
prišlo tako daleč, ali da bi Slovenci mene bili po-
klicali za najvažnejši narodni posel, bi tudi bilo
boljše".⁶⁰ Sedem let kasneje pa je pribil: "Jaz sem
bil vedno tega trdnega prepričanja, da bi moje
razmere rodbinske ne bile tako žalostne, ko bi jaz
bil postal ravnatelj. Moja žena bi kot ravnateljica
šla v zadnjo avstrijsko luknjo. Ali pa ko bi jaz bil
med Slovenci prišel do kakega odličnejšega me-
sta v voditeljskem delokrogu; tudi to bi bilo ugod-
no vplivalo na silno ambiciozno poljsko plemen-
nitašnjo z njenimi alurami."⁶¹

Toda do prepričanja, da so se proti njemu (kri-
vično) zarotili prav štajerski rojaki, je Glaser do-
končno prišel ob nadvse kritičnem odmevu na
posamezne zvezke njegove Zgodovine sloven-
skega slovstva, ki je leta 1894 začela izhajati pri
Slovenski Matici.⁶² Že kritično oceno prvega dela
Zgodovine, ki jo je v Ljubljanskem Zvonu 1895 ob-
javil dr. Vatroslav Oblak⁶³, je Glaser upravičeno
označil za nedobronamerno in pristransko. V
Predgovoru k tretjemu zvezku (od francoske re-
volucije do leta 1848) svoje Zgodovine jo je ko-
mentiral z besedami: "Rajni dr. Oblak je v 'Ljublj.
Zvonu' 1895. l. napisal 23 strani, vplel vse staro-
slovensko vprašanje, dasi ne spada v oceno
slovstvene zgodovine nego v poseben sestavek.

⁵⁴ Pismo K. Glaserja, Trst 7. 4. 1898.

⁵⁵ Pismo K. Glaserja, Trst 3. 11. 1898.

⁵⁶ Pismo K. Glaserja, Trst 19. 11. 1898.

⁵⁷ "Menda na Štajarskem čivkaajo vsi vrabci, da sem si v
Mariboru in v Celju nekaj izposodil; morda je to
vzrok, da so se odlični Slovenci štajarski skorej skoz
27 let meni nasproti tako odurno vedli." Pismo K.
Glaserja, Dunaj 3. 11. 1898.

⁵⁸ Prim. Dolar, str. 37.

⁵⁹ Pismo K. Glaserja, Gradec 28. 8. 1903.

⁶⁰ Pismo K. Glaserja, Trst 6. 3. 1897.

⁶¹ Pismo K. Glaserja, Trst 28. 6. 1904.

⁶² Prim. Dolar, str. 23-29.

⁶³ Ljubljanski Zvon 1895, št. 4, str. 237-246, št. 5, str.
306-317.

Tista obsirna ocena se je tudi posebej natisnila in razpošiljala in je imela tudi stranske namene".⁶⁴ Kritiko drugega zvezka, izpod peresa Frana Vidičca⁶⁵, je Glaser ocenil kot povsem neobjektivno⁶⁶, Oblakova ocena, ki je izšla v *Archiv für slavische Philologie*,⁶⁷ pa se mu je zdela nadvse "krivična in skrajno neplemenita".⁶⁸

V dejstvu, da so bili tudi vsi ostali kritiki njegove Zgodovine Štajerci (za Vatroslavom Oblakom in Franom Vidicem še Josip Tominšek in Andrej Fekonja), Glaser kmalu ni hotel več videti naključja. Če je po izidu drugega zvezka Turnerju tožil zaradi težav, ki jih je bil deležen spričo Vidičeve kritike med svojimi dijaki na tržaški gimnaziji,⁶⁹ je v pismu iz novembra 1898 že zapisal: "Vsi moji kritikastri so štajarski Slovenci".⁷⁰ Leta 1906, šest let po izidu zadnjega zvezka svoje Zgodovine, pa je hladno konstatiral: "Iz celjske gimnazije so izšli trije kruti moji sovražniki: dr. Oblak, dr. Vidic in Tominšek. Ti in Fekonja so me ubili".⁷¹

Čeprav so mu uničujoče kritike, zoper katere je polemiziral v znanstveni periodiki in celo v predgovorih svojih knjig, naredile mnogo sivih las⁷² in le še poslabšale njegovo zdravstveno stanje, je

Glaserja najbolj jezilo to, da so bili vsi njegovi glavni "sovražniki" štajarski Slovenci. Že decembra 1897 je Turnerju napovedal, da se bo po upokojitvi izselil iz Slovenije in se ukvarjal le še z izboljšanjem nekaterih svojih prevodov Shakespearovih dram.⁷³ V komentarju dejstva, da je njegovo delo pozitivno ocenil češki pisatelj Fran Štingl⁷⁴, je novembra 1898 zapisal: "Da mene štajarskega Slovenca proti štajarskim Slovencem, pozvetnim in duhovnim, ki pišo v slovenskem, hrvatskem in nemškem jeziku proti meni, zagovarja Čeh, je značilno in čudno."⁷⁵ Toda kmalu ga je razočaranje nad "svojimi" Štajerci privedlo do popolne resignacije. Vzrok zanjo je tičal v kritiki njegove zgodovine ter v neuspešnem poskusu, da bi leta 1899 končno dobil mesto ravnatelja na nemško-slovenskih vzporednicah na nižji gimnaziji v Celju. Tudi zanj je namreč krivil svoje štajarske rojake, zlasti poslanca Robiča, ki se je bil "odločno uprl proti moji ravn(ateljski) službi. Robič je prav za prav ljudski učitelj in jaz izobražen za vseučilišnega profesorja. Njemu nesejo profesura, dež. odborništvo in dež. poslanstvo do 7000 gld; on gospoda špila in se redi, vinograde kupuje, jaz pa uže več let sam nosim svoje goldinarje le h zdravniku. To je vendar škandal."⁷⁶

Toda razočaranje nad "svojimi" štajarskimi rojaki je bilo manjše od razočaranja nad Primorci. Zato se po upokojitvi ni odločil za preselitev v bližnji "pensionopolis" Gorico, kot je sprva nameraval, ampak se je z olajšanjem vrnil na zeleno štajersko. Toda zaradi "neetičnega" postopanja "štajerskih odličnih ljudi" nasproti njemu, se je odločil, da se bo namesto v Maribor preselil v nemški Gradec in se tam - kljub ne prav rosnim letom - posvetil študiju orientalistike ter prevajanju⁷⁷.

Čeprav se je po upokojitvi leta 1901 tedaj 56-letni Glaser res za stalno preselil v štajerski Gradec⁷⁸ in začel študirati staro perzijsčino, se njegovo klavirno življenje ni izboljšalo. Zaradi relativno viso-

⁶⁴ Dr. Karol Glaser, *Zgodovina slovenskega slovstva*, III. zvezek: *Bleitučeva doba od 1848. do 1870. leta*, Slovenska Matica, Ljubljana 1896, Predgovor, str. IV.

⁶⁵ Ljubljanski Zvon 1896, str. 313-315; Fran Vidic je svoje pripombe k drugem delu Glaserjeve Zgodovine povzel takole: "Če skupimo te splošne opazke, moramo izreči o drugem delu isto sodbo, ki se je izrekla o prvem, da je preveč suhoparnih biografij in občne zgodovine, premalo pa literarne zgodovine, razvitka in pojasnjevanja vodilnih slovstvenih idej in notranjih vzrokov."

⁶⁶ Dr. Karol Glaser, *Zgodovina slovenskega slovstva*, III. zvezek, Predgovor, str. IV.

⁶⁷ *Archiv für slavische Philologie* XVIII, 1896, str. 235-240.

⁶⁸ Dr. Karol Glaser, *Zgodovina slovenskega slovstva*, III. zvezek, Predgovor, str. III, v opombi pod črto.

⁶⁹ "Vsled ocene II. zv. v Ljublj. Zvonu, ki jo je spisal vseučilišni dijak Vidic na Dunaju, so se mi dijaki v 8. šoli smejali". Pismo K. Glaserja, Trst 6. 3. 1897.

⁷⁰ Ob tem je dodal: "Jeden sourednik 'Nove Nade', ki izhaja v Zagrebu, in ki je tudi neugodno poročala o moji knjigi, mi je pravil, da so štajarski dijaki poslali v Zagreb šest ocen moje knjige. Tista, ki so jo objavili, je bila še najbolj prijazna; kljub temu ona ocena trdi, da moja knjiga ni ti ne zasluži imena 'Zgod. Slov. slovstva'. Pismo K. Glaserja, Dunaj 3. 11. 1898.

⁷¹ Pismo K. Glaserja, Dunaj, 12. 1. 1906.

⁷² "Da naši kritiki pisatelju škodujejo se v mojih razmerah vidi iz raznih dejstev. Celó stavci v tiskarni so mi na rokopis delali svoje zafrknj(uy)očé opazke v smislu kritike, tako da sem se potožil pri predsedniku Matice, katera je zažugala tiskarni, da ji odvzame delo, če mene ne bodo pustili na miru tiskarji". Pismo K. Glaserja, Trst, 19. 11. 1898.

⁷³ Pismo K. Glaserja, Trst 27. 12. 1897

⁷⁴ Češki pisatelj Fran Štingl je bil župnik v Kotljah; prim. Dolar, str. 28.

⁷⁵ Pismo K. Glaserja, Trst, 19. 11. 1898.

⁷⁶ Pismo K. Glaserja, Gradec 26. 2. 1901

⁷⁷ Ibidem.

⁷⁸ Že 26. 2. 1901 je v pismu Turnerju zapisal: "Postopnje štajerskih odličnih ljudi nasproti meni nima nobene etične podlage; zato se jaz letos tudi za stalno na jesen preselim v Gradec. Tu so me na jesen uže hoteli voliti kot odbornika v dve slovenski društvi, pa sem odločno odklonil vsako pozitivno narodno delo...; ker me Slovenci odbijajo od važnejšega dela, torej odbijam jaz tudi to drobižasto, malenkostno delo..."

kih alimentov, ki jih je moral plačevati bivši ženi za svoja dva otroka, se je še naprej otepal s finančnimi problemi. Da bi lahko finančno podprl šolanje svojih dveh otrok, je leta 1903 sprejel celo službo ravnatelja na privatni nižji gimnaziji v Uherškem Brodu na Moravskem. Toda tudi po vrnitvi v domovino (1906), ko je večinoma živel pri svojem bratu v Hočah, vmes pa po kakšen semester študiral indologijo in perzijščino na univerzah na Dunaju, v Göttingenu in Pragi, mu usoda ni bila mila. Ob nerazrešljivih finančnih težavah mu je najbolj grenilo življenje dejstvo, da ga njegovi štajerski kritiki (zlasti Tominšek in Ilešič) niso hoteli pustiti pri miru in še leta po izidu zadnjega zvezka kritično obdelovali njegovo Zgodovino slovenskega slovstva. Na začetku leta 1906 je Turnerja in druge odbornike Zgodovinskega društva za Štajersko zaprosil, naj preprečijo, da bi ga v Časopisu za zgodovino in narodopisje še naprej napadali moderni literarni zgodovinarji: "Ne mislim, da bi odbor mene branil proti modernim, nego uredništvo 'Časopisa' bi naj črtalo zbadljive opazke štajerskih slovenskih pisateljev, ki so se nahajali v spisih v svoji celoti namenjenih drugim tvarinam. Pobijati je treba v 20. stoletju načelo: 'Nemo propheta in patria'. Prijatelj je tudi moderni lit. historik, pa me pusti pri miru. Moja knjiga je bila dovršena v tisku 1900; torej bom zdaj vendar moral imeti enkrat mir. Z gosp. Ilešičom sem pred 4 leti, z g. Tominškom letos po zimi stopil v dotiko in apeliral na njihovo človekoljublje, pa zastonj." ⁷⁹ Ob koncu istega leta pa je v pismu Turnerju zapisal: "Dobro vem, da mora biti pripravljen za javno kritiko, kdor spiše kako knjigo. Da bi pa šest let po dovršeni knjigi tako dosledno se zaletavali v njo, kakor štajarski mladi pisatelji à la Tominšek in Ilešič, tega še nismo doživeli v Slovencih. Da niti Matica niti ljubljanski mesečniki niti Edinost v Trstu niti Domovina od mene ne sprejme nič, je dokaz da me hočejo popolnoma uničiti." ⁸⁰

Čeprav je bil globoko razočaran, ker na Štajerskem - razen lavantinskega škofa Napotnika in nekega preprostega hoškega kmeta, ki je v neki veliki družbi leta 1902 javno ugotovil, češ da je Glaser edini napravil doktorat "iz jezika tiste dežele, kjer solnce gori gre" ⁸¹ - niso znali ceniti njegovega znanstvenega in narodnega dela, čeprav je bil prepričan, da "nobeden slovanskih književnikov v penziji" ni doživel toliko krivic, kot ravno on "od abnormalnih štajarskih Slovencev na

vseh črtah človeškega življenja" ⁸², pa Glaserju zadnjih let življenja niso zagrenili zgolj štajerski rojaki. Bistveno bolj ga je bolela tragična usoda njegovih prevodov Shakespearovih dram, ki jih je - kmalu po izidu Cankarjevega prevoda Hamleta (1899) v Gabrščkovih Salonski knjižnici - v objavo predložil Slovenski matici. ⁸³

S prevodi, s katerimi se je delovni Glaser ⁸⁴ ukvarjal skoraj ves čas svojega službovanja v Trstu, namreč pri Matici niso bili zadovoljni. Uredništvo je raje izdajalo Funtkove, Cankarjeve in zlasti Župančičeve prevode, Glaserjevemu poizvedovanju o usodi njegovih prevodov pa se je izmikalo. ⁸⁵ Zato je Glaser v različnih slovenskih listih začel s polemiko o slovenskih prevodih Shakespeara. V njej je dokazoval, da njegovi prevodi ustrezajo izvirniku in da ni nujno, da pesnik prevaja pesnika. ⁸⁶ Leta 1906 je v Uherškem brodu v samozaložbi izdal celo brošuro z naslovom Tri kritike in prevodi za poskušnjo, v kateri je s primerjavo slovenskih prevodov Shakespearovih del branil svoje prevode. ⁸⁷ Toda v mučni bitki za svoj prav je Glaser izgubil še svoje zadnje somišljenike.

Podobno kot že tolikokrat dotlej je Glaser razloge za svoj neuspeh spet iskal pri drugih. Toda če je v kritikah Zgodovine slovenskega slovstva videl zaroto Štajercev, je krivdo za neuspeh svojih prevodov Shakespeara naprtil Kranjcem. Že na začetku leta 1906 je v pismu Turnerju zapisal: "Zdaj so moji nasprotniki Shakespeara ljubljanski pesnitelji 'obeh strank'. 'Dom in svet' celo za 20 vinarjev jedno vrsto ni hotel objaviti mojih odlomkov iz Romea in Julije. 25 kron sem ponujal nagrade za tisk mojih odlomkov, pa zastonj. Da sem od Dom in sveta dobil nazaj svoj spis, sem moral najeti dva advokata..." ⁸⁸ Po letu 1911, ko mu je vodstvo Slovenske matice dokončno sporočilo, da ne namerava izdati njegovih prevodov ⁸⁹, pa je v vseh novih literarnih tokovih in dogodkih tako in tako videl le "kranjsko zaroto".

Razpravo Ivana Prijatelja o Aškercu v goriški reviji Veda je komentiral z besedami: "Kaj praviš na

⁷⁹ Pismo K. Glaserja, Dunaj 12. 1. 1906.

⁸⁰ Pismo K. Glaserja, Dunaj 25. 12. 1906.

⁸¹ Pismo K. Glaserja, Trst 28. 6. 1904.

⁸² Pismo K. Glaserja Dunaj, 12. 1. 1906.

⁸³ Prim. Dolar, str. 29-32.

⁸⁴ O Glaserjevi izjemni delavnosti je Tomo Zupan zapisal: "Pridnjega človeka v svojem življenju nisem poznal nego je bil profesor Karol Glaser." Hartman, str. 14.

⁸⁵ Prim. Dolar, str. 31.

⁸⁶ Ibidem.

⁸⁷ Dolar, str. 31.

⁸⁸ Pismo K. Glaserja, Dunaj, 12. 1. 1906.

⁸⁹ Dolar, str. 32.

to, kako dr. Prijatelj v 'Vedi' zdeluje našega ubogega Aškerca; on je tudi v neki nemški reviji tako pisal o njem. V nemškem jeziku bi se naj o Slovanih samo to pisalo, kar je častno. Jaz sodim, da je to zopet izbruh kran(j)ske duše proti štajerskemu Slovincu."⁹⁰ Pred občnim zborom Slovenske matice 1913, ki se ga je hotel tudi sam udeležiti in na njem s predavanjem o načelih prevajanja pomesti s faliranimi "vseučilišnimi dijaki" la Govekar, Zupančič in Cankar, ki je ubil Aškerca s pomočjo urednika Šlebingerja"⁹¹, pa je v pismu Turnerju zapisal: "Primerno bi bilo, da bi več štajerskih Slovencev letos obiskalo občni zbor. Dobro bi bilo, da bi se omenilo pri tej priliki, naj bi se na literarnem polju ublažile tiste nasprotnne struje med slovenskimi provincijami, posebno ker se kranjskih pisateljev nasproti štajerskim tiče. 4 duhov. pisatelji v Mariboru so mi rekli, da so kranjski duhov. pisatelji jim krivični, in tudi kranjski modernisti so nam štaj. Slovincem krivični: npr. Cankar proti ubogemu Aškercu.. Postopanje Slov. Matice proti Macunu glede njegove lit. zgodovine štajerskih Slovencev je Macuna spravilo v prerani grob..."⁹²

Toda Glaser svoje namere o udeležbi in "obračunu" z zarotniškimi Kranjci ni uspel uresničiti. Na smrt bolan se je spomladi 1913 začel pripravljati na slovo od sveta⁹³, potem pa 18. julija 1913 v graški bolnišnici za vedno zatisnil oči. Pokopali so ga ob njegovih "milih starših" na hoškem pokopališču, kakor je želel v oporoki.⁹⁴

Zusammenfassung

Am traurigsten wohl ist der
widerwärtige Lokalpatriotismus

(oder das tragische Schicksal eines
steirischen Slowenen)

Als im Jahre 1880 - nach dreijähriger "Verbanung" im hintersten Winkel Schlesiens in Weidenau - dr. Karel Glaser (1845-1913) seinen Dienst als Gymnasialprofessor in Triest antrat, hatte es den Anschein, als ob sein sehnlichster Wunsch in Erfüllung gegangen sei: endlich in einem "größeren slowenischen geistigen Zentrum"

mit der notwendigen Infrastruktur (Bibliotheken), um ungestört wissenschaftlich arbeiten zu können, angekommen zu sein. Den ehrgeizigen Forscher jedoch enttäuschte Triest sehr, konnte er doch seine wissenschaftlichen Ambitionen nicht verwirklichen. Bereits ein Jahr nach seiner Ankunft in Triest erwirkte er beim Schulministerium, daß ihm ein bezahlter Studienurlaub gewährt wurde, den er nach dem Studium der Indologie in Berlin und Wien mit der Erlangung des Doktorgrades in Sanskrit im Jahre 1883 krönte. Nach Triest zurückgekehrt gab er sich ziemliche Mühe, eine Stelle als Universitätsprofessor in der Orientalistik zu finden. Zunächst versuchte er es an den Universitäten in Lemberg (Lvov) und in Prag, allerdings ohne Erfolg, dann bewarb er sich noch an der Agramer Universität. Wie er in seinem Brief an dr. Pavel Turner schrieb, konnte er sich jedoch sehr gut davon überzeugen, daß die "slawische Solidarität nur ein leeres Wort ist und daß der slawische Gelehrte bei seinen slawischen Brüdern keine Unterstützung findet." Er hatte sich deshalb entschlossen, das "Ende seiner Dienstjahre in aller Ruhe in Triest abzuwarten und sich zu beweiben."

Glasers Entschluß, sich zu "beweiben" bedeutete wohl, daß er sich mit seinen einundvierzig Jahren (im Jahre 1886) endlich verheiraten wollte. Doch die Heirat mit der feinen und musikalischen sechszwanzig Jahre alten polnischen Adligen Thekla Maria Junosza - Dabrowska aus Görz (1887) brachte in Glasers Leben nicht den erhofften Frieden. Er mußte bald einsehen, daß sein Wunsch, mit der Heirat endlich "aliquande zum Ruhestand" zu gelangen, sich nicht erfüllen wird. Ganz im Gegenteil, mit der Heirat begannen Glasers Schwierigkeiten erst richtig, mit den Jahren steigerten sich zur Unerträglichkeit, so daß er schließlich vollkommen resignierte.

Die größten Schwierigkeiten bereitete ihm Jaenette, wie er seine Auserwählte in seinem Brief an Turner liebevoll nannte. Der verliebte Slawist mußte schon bald nach der Eheschließung mit der Bitterkeit im Herzen zugeben, wie er sich geirrt hatte, als er im Brief an Turner (noch vor der Vermählung) seine Auserwählte als ein "genügsames Weib" bezeichnete. Das Professorengehalt reichte für die wachsenden Ansprüche seiner anmaßenden Ehefrau vorne und hinten nicht aus und Glaser mußte sich zusätzlich mit der Übersetzungstätigkeit und dem Schreiben aushelfen, um nicht allzu sehr in finanzielle Bedrängnis zu geraten. Zwar hatte sich Glasers

⁹⁰ *Dopisnica K. Glaserja, Gradec 3. 10. 1912*

⁹¹ *Dopisnica K. Glaserja, Gradec 30. 1. 1913.*

⁹² *Dopisnica K. Glaserja, Gradec 19. 2. 1913.*

⁹³ *Svojega rojaka iz Hotinje vasi dr. Antona Dolarja je zaprosil, naj poskrbi za njegovo literarno zapuščino, Dramatičnemu društvu v Mariboru pa je v varstvo izročil svoja (dramska?) dela. Hartman, str. 14.*

⁹⁴ *Ibidem.*

finanzielle Lage nach dem Erscheinen der ersten Hefte seiner Geschichte der slowenischen Literatur verbessert (1894), wurde die Krise in seiner Ehe jedoch keinesfalls überwunden. Jeanette wurde von Jahr zu Jahr unzufriedener mit dem gesellschaftlichen Status ihres Ehemannes, und obwohl sich Glaser alle Mühe machte, seine anmaßende Ehefrau zufriedenzustellen, blieben seine Bemühungen ohne Erfolg. Ihre Ehe, aus der zwei Kinder hervorgingen, zerfiel 1896 endgültig und Glasers Situation verschlechterte sich daraufhin dramatisch.

Es scheint aber, daß der eigentliche Grund für Glasers Unzufriedenheit nicht seine Ehefrau gewesen ist, die ihm auch nach der Scheidung immer neue Probleme bereitete. Der wohl wichtigste Grund ist im Glaser selbst zu suchen, der verbitterte Philologe war (ganz unabhängig von diesbezüglichen Vorwürfen seiner ehemaligen Ehefrau) nämlich mit seinem gesellschaftlichen Status denkbar unzufrieden. Er suchte die Gründe für seine Misere niemals bei sich selbst, sondern beschuldigte dafür stets die anderen, was auf wohl seinen äußerst schwierigen Charakter zurückzuführen ist, den sein Schulfreund aus dem Gymnasium in Maribor Anton Šantel in einem Brief an Pavel Turner hätte nicht treffender beschreiben können: "In der Tat ist er ein armer Schlucker; am schlimmsten muß wohl für ihn sein, daß ihn die Welt nicht gleichermaßen würdigt, wie er sich selbst einschätzt. Solche Menschen sind nun einmal unglücklich und erbarlungswürdig!"

Doch es bestanden auch noch weitere Gründe für Glasers wachsende Unzufriedenheit, die keinesfalls vernachlässigt werden dürfen. Aus seinen Briefen an Pavel Turner geht hervor, daß er darüber gekränkt war, wie man ihn an dem Triester Gymnasium behandelte, wo man ihn von dem Beginn des Schuljahres 1889/90 nur noch Slowenisch unterrichten (nicht mehr dagegen Altgriechisch und Lateinisch) ließ. Der eiförmige Unterricht hätte angeblich seinen geistigen Kräften geschadet. Geradezu entrüstet zeigte er sich aber über den "ungerechten" Stunden-

plan, wonach er Slowenisch jeden Tag die erste und die letzte Stunde unterrichten mußte. Durchaus überzeugt davon, daß er - nicht zuletzt auch wegen seiner körperlicher Veranlagung - "eher für die wissenschaftliche als für die körperliche Arbeit geboren" sei, vernachlässigte er immer mehr den Unterricht und kam bei den Schulbehörde bald ins Gerede als "schlechter bzw. untauglicher Lehrer". Noch kritischer wurde er von seinen Schülern beurteilt, bei denen er wegen seines selbstherrlichen Benehmens äußerst unbeliebt war.

Finanzielle Schwierigkeiten, Ehekrise und Berufsprobleme trübten Glasers Stimmung. Das Tüpfelchen auf dem i trug allerdings die Tatsache bei, daß er (als "einfacher Professor eben") auch nach fünfzehn Jahren Wohnens und Schaffens in Triest immer noch keinen Eingang in die städtische gesellschaftliche Elite gefunden hat. Der einzige Preis für seine unermüdliche Arbeit als Leiter des Chors des Triester Lesevereins war, daß er einen Bruch erlitt, weil er "sich als Bassist überanstrengte", als er nämlich den minderbegabten Tenoristen bei ihrer Gesangsübung mit seiner Stimme aushalf. Noch unrühmlicher endete Glasers Mitarbeit im politischen Verein Edinost (Einheit), aus dem er - offensichtlich deswegen, weil er nicht so sehr gegen den italienischen Irredentismus als "gegen die slowenische Kurzsichtigkeit" ankämpfte - buchstäblich rausgeworfen wurde. "Am traurigsten in diesem meinen Leben ist wohl der widerwärtige Lokalpatriotismus, der mir hier in Küstenland nicht erlaubt, sich mit öffentlichen Angelegenheiten zu befassen..." beschwerte er sich am Anfang des Jahres 1896 in einem Brief an Pavel Turner. "Ich bin zwei Jahre der Stellvertreter des Vereins Edinost gewesen. Als nun der Advokat Gregorin aus Sežana hier ankam, begann sich der Gedanke durchzusetzen, daß in dieser Partei nur die Einheimischen etwas zu sagen hätten und wie zum Hohn meiner fünfundzwanzigjährigen Arbeit als Volkerwecker, haben sie mich 1893 gegen meinen Willen ausgeschlossen. Der Slowenen kann sich also nicht einmal auf dem slowenischen Boden überall zu Hause fühlen."